

ตพพ ปัจจัย

ว่าโดยกาล บอกความจำเป็น แปลว่า ฟัง.....

ว่าโดยวาก ลงหลังสัทมมธาตุ เป็นกัมมวาก และเหตุกัมมวาก

ลงหลังอัทมมธาตุ เป็นภาววาก และเหตุกัมมวาก

ว่าโดยลึงค์ เป็นได้ทั้ง ๓ ลึงค์

ปุงลึงค์ แจกอย่าง ปุริส

อิตถीलึงค์ ลง อา ปัจจัยเครื่องหมายอิตถीलึงค์

แจกอย่าง กณญา

นปุงสลึงค์ แจกอย่าง กุล

วิธีลง ตพพ ปัจจัยหลังธาตุ มีกฎ ดังนี้

๑. ธาตุพยางค์เดี่ยว เป็น อา เช่น
 - ญาตพพ (ญา+ตพพ) อันเขาฟังรู้
 - ทาตพพ (ทา+ตพพ) อันเขาฟังให้
 - ปาตพพ (ปา+ตพพ) อันเขาฟังดื่ม
 - ฐาตพพ (ฐา+ตพพ) อันเขาฟังยืน
๒. ธาตุพยางค์เดี่ยว เป็น อิ อี พฤทธิ์ อิ อี เป็น เอ, ถ่าลง อีอาคม แปลง เอ เป็น อย
 - เนตพพ (นี+ตพพ) อันเขาฟังนำไป
 - สยิตพพ (สี+อิ+ตพพ) อันเขาฟังนอน
 - กยิตพพ (กี+อิ+ตพพ) อันเขาฟังซื้อ
 - นยิตพพ (นี+อิ+ตพพ) อันเขาฟังนำไป
๓. ธาตุพยางค์เดี่ยวเป็น อุ ู พฤทธิ์ อุ ู เป็น โอ, ลง อีอาคม แปลง โอ เป็น ฮา
 - ภวิตพพ (ภ+อิ+ตพพ) ฟังเป็น
 - โสตพพ (สุ+ตพพ) อันเขาฟังฟัง
 - สวิตพพ (สุ+ตพพ) อันเขาฟังฟัง

๔. ธาตุหลายพยางค์ ลง อี อาคมได้
- มริตพฺพ (มฺร+อิ+ตพฺพ) ฟังตาย
 - รมิตพฺพ (รม+อิ+ตพฺพ) อันเขาฟังยินดี
 - ภุชิตพฺพ (ภุช+อิ+ตพฺพ) อันเขาฟังกิน
 - ยุชิตพฺพ (ยุช+อิ+ตพฺพ) อันเขาฟังประกอบ
 - กริตพฺพ (กร+อิ+ตพฺพ) อันเขาฟังทำ
 - คมิตพฺพ (คม+อิ+ตพฺพ) ฟังไป/ถึง
 - ภาสิตพฺพ (ภาส+อิ+ตพฺพ) อันเขาฟังกล่าว
 - เวทิตพฺพ (วิท+อิ+ตพฺพ) อันเขาฟังรู้
๕. ธาตุในหมวด ทิว สุ กิ คห จรุ ลงปัจจัยประจำหมวดธาตุได้ เช่น
- อุปฺชชิตพฺพ (อุป+ช+ย+อิ+ตพฺพ) ฟังเกิดขึ้น
 - ปฏฺฐชชิตพฺพ (ปฏฺฐ+ช+ย+อิ+ตพฺพ) อันเขาฟังปฏิบัติ
 - พฺฐชชิตพฺพ (พฺฐ+ช+ย+อิ+ตพฺพ) อันเขาฟังรู้
 - มณฺญชชิตพฺพ (มณ+ช+ย+อิ+ตพฺพ) อันเขาฟังสำคัญ
 - สุณฺชชิตพฺพ (สุ+ณ+ช+ย+อิ+ตพฺพ) อันเขาฟังฟัง
 - ปาปฺณชชิตพฺพ (ปา+ป+ณ+ช+ย+อิ+ตพฺพ) อันเขาฟังถึง
 - ปตฺตชชิตพฺพ (ป+ต+ช+ย+อิ+ตพฺพ) อันเขาฟังถึง
 - กิณฺชชิตพฺพ (กิ+ณ+ช+ย+อิ+ตพฺพ) อันเขาฟังชื่อ
 - ชินฺชชิตพฺพ (ช+ิน+ช+ย+อิ+ตพฺพ) อันเขาฟังชนะ
 - คณฺหชชิตพฺพ (ค+ห+ณ+ช+ย+อิ+ตพฺพ) อันเขาฟังถือเอา
 - โจเรตพฺพ (จฺร+เอ+ตพฺพ) อันเขาฟังลัก
 - โจรยิตพฺพ (จฺร+ณ+ย+อิ+ตพฺพ) อันเขาฟังลัก
 - อาโรเจตพฺพ (อา+รฺจ+เอ+ตพฺพ) อันเขาฟังบอก
 - อาโรจยิตพฺพ (อา+รฺจ+ณ+ย+อิ+ตพฺพ) อันเขาฟังบอก
๖. ลบที่สุตธาตุซ้อน ตฺ เช่น
- กตฺตพฺพ (กฺร+ตฺ+ตพฺพ) อันเขาฟังทำ
 - วตฺตพฺพ (วท+ตฺ+ตพฺพ) อันเขาฟังกล่าว
 - โกตฺตพฺพ (โกช+ตฺ+ตพฺพ) อันเขาฟังกิน

๗. ลป ฐ ภ แปลง ต ที่ ตพฺพ เป็น ทุธ เช่น

ลทุธพฺพ (ลภ+ตพฺพ) อันเขาพึงได้

โพทุธพฺพ (พฐ+ตพฺพ) อันเขาพึงรู้

๘. ลป ส แปลง ต ที่ ตพฺพ เป็น ฏฐ

ทฏฐพฺพ (ทิส+ฏฐพฺพ) อันเขาพึงเห็น

๙. แปลงที่สุตธาตุ แปลง ม ห เป็น หุ เช่น

คหุตพฺพ (คม+ตพฺพ) อันเขาพึงถึง

ขหุตพฺพ (ขน+ตพฺพ) อันเขาพึงขุด

มหุตพฺพ (มม+ตพฺพ) อันเขาพึงสำคัญ

หหุตพฺพ (हन+ตพฺพ) อันเขาพึงฆ่า/เบียดเบียน

๑๐. แปลง กร ธาตุ เป็น กา

กาทพฺพ (กร+ตพฺพ) อันเขาพึงทำ

๑๑. เหตุกัมมวจาก ลง ฌย หรือ ฌาปย ปัจจัย ลง อิ อากม ด้วย

ธาตุพยางค์เดียว เป็น อิ อี พฤทธิ อี อี เป็น เอ แปลง เอ เป็น อาย เช่น

สายาเปตพฺโพ (สี+ณาเป+ตพฺพ) อันเขาพึงให้นอน

๑๒. ธาตุพยางค์เดียว เป็น อุ อู พฤทธิ อู อู เป็น โอ แปลง โอ เป็น อาว ลง ฌย หรือ

ฌย เช่น

ภาเวตพฺพ (ภ+เณ+ตพฺพ) อันเขาพึงให้เจริญ

๑๓. ธาตุหลายพยางค์ ลง ฌย ฌาเป ฌาปย ปัจจัย เช่น

กาเรตพฺพ (กร+เณ+ตพฺพ) อันเขาพึงให้ทำ

การยิตพฺพ (กร+ฌย+อิ+ตพฺพ) อันเขาพึงให้ทำ

การาเปตพฺพ (กร+ณาเป+ตพฺพ) อันเขาพึงให้ทำ

การาปยิตพฺพ (กร+ณาปย+อิ+ตพฺพ) อันเขาพึงให้ทำ

นาเสตพฺพ (นส+เณ+ตพฺพ) อันเขาพึงให้ฉิบหาย

นาสยิตพุพ (นสฺ+ณย+อิ+ตพุพ)อันเขาพึงให้ฉิบหาย

นาสาเปตพุพ (นสฺ+ณาเป+ตพุพ)อันเขาพึงให้ฉิบหาย

นาสาปยิตพุพ (นสฺ+ณาปย+อิ+ตพุพ) อันเขาพึงให้ฉิบหาย

๑๔.หมวด จุรุ ธาตุ ลงเฉพาะ ณาเป ณาปย เช่น

โจราเปตพุพ (จุรุ+ณาเป+ตพุพ)อันเขาพึงให้ลัก

โจราปยิตพุพ (จุรุ+ณาปย+อิ+ตพุพ) อันเขาพึงให้ลัก

อาโรจาเปตพุพ (อา+รุจ+ณาเป+ตพุพ)อันเขาพึงให้บอก

อาโรจาปยิตพุพ (อา+รุจ+ณาปย+อิ+ตพุพ) อันเขาพึงให้บอก

แบบฝึกหัดท้ายบท

จงแปลเป็นภาษามคธ

๑. อันเขา พึ่งตาย ในวันนี้ ฯ
๒. อ.ข้าวสวย อันบุรุษ พึ่งกิน ฯ
๓. อ.มรณสติ อันภิกษุ พึ่งให้เจริญ ฯ

จงแปลเป็นภาษาไทย

๑. ปุริเสน คนตพุพ ฯ
๒. ทารเคน ชลฺ ปาตพุพ ฯ
๔. ปฏีรูปคฺเณ อตฺตา ปติฏฐาเปตพุโพ ฯ